ప్రాంతీయ పార్టీలు
బిజెపి-ఆర్ఎస్ఎస్

రచన
ప్రకాశ్ కరత్
బి. తులసీదాస్

PSBH

ప్రజాశక్తి బుక్‌హౌస్

ప్రాంతీయ పార్టీలు : బిజెపి–ఆర్ఎస్ఎస్

రచన

ప్రకాశ్ కరత్

బి.తులసీదాస్

అనువాదం

ఎస్. వెంకట్రావు

PSBH

ప్రజాశక్తి బుక్‌హౌస్

ప్రజాశక్తి భవన్, అమరారెడ్డి కాలనీ, అరవిందా హైస్కూల్ వద్ద

తాడేపల్లి – 522 501. ఫోన్ : 0866 –2577533

ప్రచురణ సంఖ్య : 1671

ప్రతులు : 1000

వెల : ₹ 10/-

ప్రతులకు

PSBH

ప్రజాశక్తి బుక్‌హౌస్
27-1-54, కారల్‌మార్క్స్ రోడ్, గవర్నర్‌పేట,
విజయవాడ -2, ఫోన్ : 0866 -2577533

బ్రాంచీలు
విజయనగరం, విశాఖపట్నం, కాకినాడ, ఏలూరు, విజయవాడ,
గుంటూరు, ఒంగోలు, నెల్లూరు, తిరుపతి, కర్నూలు, అనంతపురం

ముద్రణ
ప్రజాశక్తి డైలీ ప్రింటింగ్ ప్రెస్, విజయవాడ
website : www.psbh.in
prajasaktipublishinghouse@gmail.com

150407

ప్రస్తుత పరిస్థితుల్లో ప్రాంతీయ పార్టీల ముందున్న సవాళ్లు

- ప్రకాశ్ కరత్

భారత దేశంలో ప్రస్తుత రాజకీయ పరిస్థితుల్లో ప్రాంతీయ పార్టీల ముందున్న సవాళ్లు అన్న అంశంపై నన్ను ప్రసంగించాలని అడిగారు. నేను మన దేశంలో ప్రాంతీయ పార్టీల చారిత్రక పరిణామాన్ని గురించి, వాటి వర్గ లక్షణం గురించీ, గత కొన్ని దశాబ్దాలుగా భారత దేశ రాజకీయాల్లో అవి నిర్వహించిన పాత్ర గురించీ మార్క్సిస్టు కోణం నుండి విశ్లేషించడానికి ప్రయత్నిస్తాను. అదే విధంగా ఈ రోజున దేశంలో సాగుతున్న బిజెపి ఏక పార్టీ పాలన, మన సమాజంలో పెరుగుతున్న హిందూత్వ శక్తుల ఆధిపత్య పరిస్థితుల్లో ఈ ప్రాంతీయ పార్టీలు ఎదుర్కొంటున్న సవాళ్లను గురించి కూడా వివరిస్తాను.

ప్రాంతీయ పార్టీల చరిత్ర

భారత దేశంలో 1960వ దశకంలో ప్రాంతీయ పార్టీల ఆవిర్భావం మొదలైంది. మన దేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చే నాటికి దేశంలో కాంగ్రెస్ పార్టీ ప్రధాన జాతీయ రాజకీయ పార్టీగానూ, కేంద్రంలో పాలక పార్టీగానూ ఉంది. 1952 సార్వత్రిక ఎన్నికల తరువాత అది దేశంలో నాడున్న అన్ని రాష్ట్రాల్లోనూ అధికార పార్టీగా ఉంది. ఈ ఏకపార్టీ ఆధిపత్యం దాదాపు రెండు దశాబ్దాలు కొనసాగింది. అధికారంపై కాంగ్రెస్ గుత్తాధిపత్యానికి 1967లో జరిగిన 4వ సార్వత్రిక ఎన్నికల్లో మొట్టమొదటి దెబ్బ తగిలింది. అప్పుడు పార్లమెంటు ఎన్నికలతోపాటు రాష్ట్రాల శాసనసభలకు కూడా ఏక కాలంలో ఏన్నికలు జరిగేవి. ఈ ఎన్నికల్లో కాంగ్రెస్ 9 రాష్ట్రాల్లో ఓడిపోయింది. అన్నిటిలోనూ కాంగ్రెసేతర ప్రభుత్వాలు ఏర్పడ్డాయి. ఈ ఎన్నికల్లోనే అనేక ప్రాంతీయ పార్టీలు ముందుకొచ్చాయి. కొన్ని రాష్ట్రాల్లో ప్రాంతీయ పార్టీలు స్వతంత్రంగా ప్రభుత్వాలు ఏర్పాటు చేయగా మరి కొన్ని రాష్ట్రాల్లో ఏర్పడిన కాంగ్రెసేతర సంకీర్ణ ప్రభుత్వాల్లో భాగస్వాములైయ్యాయి. ఆ విధంగా భారత దేశ రాజకీయాల్లో ప్రాంతీయ పార్టీలు ఒక ప్రధాన శక్తిగా ఆవిర్భవించడం అనేది 1967 ఎన్నికల్లో జరిగింది. దాంతో, భారత దేశ రాజకీయ చరిత్రలో మొట్టమొదటి సారిగా ఏకపార్టీ ఆధిపత్యానికి గండి పడింది. అప్పటి నుండి మన దేశ రాజకీయ చరిత్రలో విభిన్న సందర్భాల్లో ప్రాంతీయ పార్టీలు ముఖ్యమైన పాత్ర వహించడం ప్రారంభించాయి. కేవలం ఎన్నికల రాజకీయా ల్లోనే కాకుండా దేశ ప్రజాతంత్ర రాజకీయ వ్యవస్థను తీర్చిదిద్దడంలోనూ, కొన్ని పరిమితులతోనే ఉన్న మన ఫెడరల్ వ్యవస్థను, కేంద్ర రాష్ట్ర సంబంధాలను తీర్చి దిద్దడంలోనూ ముఖ్యమైన పాత్ర నిర్వహించాయి. అంతే కాకుండా భాష, సంస్కృతి,

సామాజిక, రాజకీయ రంగాల్లో మన దేశంలో నెలకొన్న భిన్నత్వాన్ని వ్యక్తం చేయడంలో కూడా అవి ముఖ్య పాత్ర పోషించాయి. అయితే, 1960, 70, 80 దశకాల్లో ప్రాంతీయ పార్టీలు పోషించిన పాత్ర ఆ తరువాత కాలంలో ఎలా మార్పు చెందుతూ వచ్చిందో అర్థం చేసుకుంటేనే మనం నేడు వాటి పరిస్థితిని అర్థం చేసుకోగలం.

భారత రాజకీయాల్లో ప్రాంతీయ పార్టీల ఆవిర్భావం తొలి నాళ్లలో మన దేశంలో పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ అభివృద్ధితోపాటే జరిగింది. దేశానికి స్వతంత్రం వచ్చిన తరువాత బడా-బూర్జువా వర్గ నాయకత్వంలోని బూర్జువా-భూస్వామ్య పాలక వర్గాలు అధికారంపై ఆధిపత్యం సాధించాయి. ఈ బడా బూర్జువా-భూస్వామ్య పాలక వర్గాల ప్రధాన ప్రతినిధిగా కాంగ్రెస్ పార్టీ పనిచేసింది. అధికారం చేపట్టిన కాంగ్రెస్ పార్టీ దేశాన్ని పెట్టుబడిదారీ బాటలో అభివృద్ధి చేయడానికి ప్రయత్నించింది. ఈ పెట్టుబడిదారీ అభివృద్ధి పంథా వల్ల రెండు ఫలితాలు వచ్చాయి. మొదటిది, గుత్త పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ అభివృద్ధి చెందింది. దేశవ్యాపిత బడా పెట్టుబడిదారులు అభివృద్ధి చెందారు. రెండవది వివిధ ప్రాంతాల్లో, వివిధ రాష్ట్రాల్లో ప్రాంతీయ పెట్టుబదిదారీ అభివృద్ధి జరిగింది. దాని వల్ల ప్రాంతీయ పెట్టుబడిదారులు అభివృద్ధి చెందారు. ఈ ప్రాంతీయ పెట్టుబడిదారులు అఖిలభారత గుత్త పెట్టుబడిదారులు కారు. వారు ఆయా ప్రాంతాలకు పరిమితమైన మధ్యతరగతి, చిన్న పెట్టుబడిదారులు. 1950వ దశకంలో దేశంలో భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రాలు ఏర్పడ్డాయి. ఈ భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రాల కోసం జరిగిన ఉద్యమాలకు అనేక ప్రాంతాల్లో కమ్యూనిస్టు పార్టీలు, ప్రజాతంత్ర శక్తులు నాయకత్వం వహించిన సంగతి మనకు తెలుసు. విశాలాంధ్ర, ఐక్య కేరళ, సంయుక్త మహారాష్ట్ర ఉద్యమాలు, గుజరాత్, కర్నాటక తదితర రాష్ట్రాలో ఇటువంటి ఉద్యమాలు జరిగాయి. ఈ భాషా ప్రయుక్త జాతి రాజ్యాలన్నిటిలోనూ కొత్త ప్రాంతీయ పెట్టుబడిదారీ వర్గాలు ఏర్పడ్డాయి. వీళ్లు గుత్తేతర పెట్టుబడిదారీ వర్గానికి చెందిన వారు. ఆనాడు అంటే 1960,70 దశకాల్లో మనం 20 బడా గుత్త పారిశ్రామిక కుటుంబాల గురించి చెప్పు కునే వాళ్లం. టాటా, బిర్లాలు వంటి పారిశ్రామిక గుత్త సంస్థలుండేవి. ఆ విధంగా బడా బూర్జువా వర్గానికీ, ప్రధానంగా భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రాల్లోని ప్రాంతీయ లక్షణం గల బడా-యేతర బూర్జువా వర్గానికీ మధ్య వైరుధ్యం ఉండేది. ఈ వైరుధ్యమే ప్రాంతీయ పార్టీల ఆవిర్భావానికి కారణమైంది. ప్రాంతీయ పార్టీలు ఎక్కడ అభివృద్ధి చెందినా అవి ప్రాంతీయ బూర్జువాల ప్రయోజనాలు, ఆకాంక్షలకు ప్రాతినిధ్యం వహించేవి. ప్రాంతీయ బూర్జువా వర్గంలో గ్రామీణ ప్రాంతాలకు చెందిన భూస్వాములు, ధనిక రైతులు కూడా భాగంగా ఉండేవారు. ఎందుకంటే, గ్రామీణ ప్రాంతాల్లోనూ పెట్టుబడి దారీ అభివృద్ధి జరగడం ప్రారంభించింది. కనుక, ఈ ప్రాంతీయ పార్టీలు భాషా రాష్ట్రాల్లోని ప్రజల ఆకాంక్షలకు కూడా కొంతవరకు ప్రాతినిథ్యం వహించేవి.

1952లో తొలి సార్వత్రిక ఎన్నికలు జరిగిన తరువాత దాదాపు దశాబ్దం వరకు అధికార కాంగ్రెస్ పార్టీకి ప్రత్యామ్నాయంగా జాతీయ స్థాయిలో అన్ని ప్రాంతాల్లోనూ ప్రభావం చూపించ గల మరోపార్టీ లేదు. 1952 ఎన్నికల తరువాత లోక్ సభలో ప్రధాన ప్రతిపక్ష బృందంగా ఏర్పడిన కమ్యూనిస్టు పార్టీగానీ, లేదా సోషలిస్టుల బృందంగానీ, లేదా భారతీయ జన సంఘ్ గానీ అఖిల భారత స్థాయిలో రాజకీయ శక్తిగా నాడు లేవు. అందువల్ల కేంద్ర, రాష్ట్రాల్లో కాంగ్రెస్ పార్టీ పాలనకు వ్యతిరేకంగా ప్రజల్లో ఏర్పడిన అసంతృప్తి అనేక రాష్ట్రాల్లో ప్రాంతీయ పార్టీల రూపంలో వ్యక్తమైంది. దీనికి కేరళ, తరువాతి కాలంలో పశ్చిమ బెంగాల్‌లు మినహాయింపు. ఈ రాష్ట్రాల్లో కమ్యూనిస్టు పార్టీలు కాంగ్రెస్‌కు ప్రత్యామ్నాయంగా ముందుకొచ్చాయి. జన సంఘ్‌కు ఉత్తరాదిలోని రెండు, మూడు రాష్ట్రాల్లో కొంత పునాది ఉండేది. మిగిలిన రాష్ట్రాల్లో కాంగ్రెస్‌కు ప్రతిపక్షాలుగా ప్రాంతీయ పార్టీలు ముందుకొచ్చాయి.

ఆనాడు కేంద్రంలో కాంగ్రెస్ పార్టీ గుత్త పెట్టుబడికీ, బడా–వ్యాపార సంస్థలకూ ప్రాతినిధ్యం వహించేది. కాంగ్రెస్ ఆర్థిక విధానాలు ఈ గుత్త పెట్టుబడిదారుల ప్రయోజనాలకు అనుగుణంగా ఉండేవి. దేశంలో రాజ్య–ప్రాయోజిత, రాజ్య–నియంత్రిత పెట్టుబడిదారీ అభివృద్ధి జరిగింది. ఉదాహరణకు, ఆనాడు మనం దేశంలోని ఏ రాష్ట్రంలోనైనా, ఏదైనా పరిశ్రమ పెట్టుకోవాలంటే కేంద్ర ప్రభుత్వం నుండి లైసెన్సు పొందాల్సి వచ్చేది. రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు లైసెన్సులిచ్చే అధికారం లేదు. అందువల్ల ఎవరైనా ఆంధ్ర ప్రదేశ్‌లోగానీ, తమిళనాడులోగాని లేక ఉత్తర ప్రదేశ్‌లో గాని ఎక్కడ పరిశ్రమ పెట్టాలన్నా కేంద్రం నుండి లైసెన్సు తెచ్చుకోవాల్సిందే. దానివల్ల పారిశ్రామిక లైసెన్సుల్లో అత్యధిక భాగం అఖిల భారత బడా వ్యాపార సంస్థలు తన్నుకుపోయేవి. ప్రాంతీయ, రాష్ట్రాల స్థాయిలోని బడా–యేతర బూర్జువా వర్గం పట్ల వివక్షత ప్రదర్శించబడేది. లైసెన్సుల మంజూరు విషయంలో వారిని సమానంగా చూసేవారు కాదు. 1966లో పారిశ్రామిక ప్రణాళిక, లైసెన్సుల మంజూరుపై కేంద్ర ప్రభుత్వం ప్రొఫెసర్ ఆర్‌కె హజారీ నాయకత్వంలో ఒక కమిటీ వేసింది. దేశంలో పారిశ్రామిక పెట్టుబడులకు లైసెన్సులు, అనుమతుల్లో 46 శాతాన్ని కేవలం 28 బడా వ్యాపార సంస్థలు చేజిక్కించుకున్నాయని హజారీ కమిటీ తన నివేదికలో తెలిపింది. ఈ 28 పారిశ్రామిక సంస్థల్లో కూడా టాటా, బిర్లాలతో సహా కేవలం 4 సంస్థలు మెజారిటీ లైసెన్సులు చేజిక్కించుకున్నాయి. ఆ విధంగా దేశంలోని పెట్టుబడి కొద్దిపాటి అఖిలభారత బడా–బూర్జువాల చేతుల్లో కేంద్రీకృతం అయ్యేందుకు ప్రభుత్వ విధానాలు దోహదపడ్డాయి. ఇలా బడా–బూర్జువా వర్గానికీ ఆయా రాష్ట్రాల్లోని ప్రాంతీయ బూర్జువా వర్గం, భూస్వామ్య వర్గాలకు మధ్య తలెత్తిన వైరుధ్యం వల్ల ప్రాంతీయ పార్టీలు ఫెడరలిజాన్ని సమర్థించాయి. రాష్ట్రాలకు మరిన్ని అధికారాలు కావాలని కోరాయి.

ఇది ప్రాంతీయ పార్టీల ఉమ్మడి నినాదంగా మారింది. దీనికి తమిళనాడులో ఏర్పడిన డిఎంకె పార్టీ ఒక మంచి ఉదాహరణ. దేశంలో కాంగ్రెస్‌ను ఓడించి పూర్తి మెజారిటీతో ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసిన తొలి ప్రాంతీయ పార్టీ డిఎంకె. 1967లో అది తమిళనాడులో అధికారంలోకి వచ్చింది. ఆ ప్రభుత్వం కేంద్ర రాష్ట్ర సంబంధాలను పరిశీలించేందుకు రిటైర్డ్ న్యాయమూర్తి రాజమన్నార్ నాయకత్వంలో ఒక కమిటీని ఏర్పాటు చేసింది. కేంద్ర, రాష్ట్ర సంబంధాలను ఎలా పునరుద్ధరించాలి అన్న విషయమై రాజమన్నార్ కమిటీ అత్యుత్తమమైన నివేదిక సమర్పించింది. మనకు మరింత ఫెడరల్ వ్యవస్థ ఉండాలనీ, రాష్ట్రాలకు మరిన్ని అధికారాలు కేటాయించాలనీ కమిటీ సిఫార్సు చేసింది. సిపిఐ(ఎం) వీటిని సానుకూల పరిణామాలుగా భావించింది. ఫెడరిలిజం కావాలనీ, రాష్ట్ర ప్రజల ఆకాంక్షలకు అనుగుణంగా కేంద్ర రాష్ట్ర సంబంధాలను పునర్వ్యస్థీక రించాలనీ, సమానత్వంతో కూడిన సమతుల్య అభివృద్ధి కావాలనీ కోరుతున్న ప్రాంతీయ పార్టీల పట్ల సానుకూల ధోరణితో వ్యవహరించింది. అదే విధంగా దేశంలో కాంగ్రెస్ గుత్తాధికారానికి వ్యతిరేకంగా ఈ పార్టీలు పోరాడ్డాన్ని కూడా స్వాగతించింది. 1967 సార్వత్రిక ఎన్నికల్లో డిఎంకెతో అవగాహనకు వచ్చిన తొలి పార్టీ సిపిఐ(ఎం). ఆ ఎన్నికల్లో తమిళనాడు నుండి నలుగురు సిపిఐ(ఎం) అభ్యర్థులు లోక్‌సభకు ఎన్ని కయ్యారు. కాంగ్రెస్ పార్టీని ఓడించడం కోసం పార్టీ డిఎంకెకు మద్దతిచ్చింది. కాంగ్రెస్ ప్రజావ్యతిరేక, గుత్తపెట్టుబడిదారీ అనుకూల విధానాలకు వ్యతిరేకంగా, రాష్ట్రాల హక్కుల కోసం పోరాడే ప్రాంతీయ పార్టీలతో ఉమ్మడి అవగాహన ఏర్పాటుకు ప్రాతిపదిక ఉ ందని సిపిఐ(ఎం) భావించింది. అందువల్లనే 1967 నుండి పార్టీ తన పోరాటాన్ని కేంద్రంలోని కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వ గుత్తపెట్టుబడిదారీ, భూస్వామ్య అనుకూల విధానాలకు వ్యతిరేకంగా ఎక్కుపెట్టింది. దాంతో, ఒక్కో రాష్ట్రంలో ఏర్పడిన ప్రాంతీయ పార్టీలతో ఎన్నికల్లోగానీ, ఇతరత్రాగానీ పరస్పరం సహకరించుకోవడం ప్రారంభించింది. ఈ ప్రాంతీయ పార్టీల్లో కొన్నిటి కార్యక్రమాలు, విధానాలు ప్రజాతంత్ర సారం కలిగి ఉండేవి.

తమిళనాడులో డిఎంకె, పంజాబ్‌లో అకాలీ దళ్‌లు దేశంలో మొదట ఏర్పడిన ప్రాంతీయ పార్టీలు. తరువాతి కాలంలో అనేక రాష్ట్రాల్లో కాంగ్రెస్‌కు ప్రధాన ప్రతిపక్షంగా ప్రాంతీయ పార్టీలు ముందుకొచ్చాయి. ఆంధ్ర ప్రదేశ్‌లో తెలుగు దేశం పార్టీ, అస్సాంలో అస్సాం గణ పరిషత్ తరువాత ఉత్తర భారత దేశంలోని యుపిలో సమాజ్‌వాదీ పార్టీ, బీహార్‌లో ఆర్‌జెడి వంటివి ఆవిర్భవించాయి. ఇవి ప్రధానంగా నాటి జనతా పార్టీ, జనతా దళ్ నుండి చీలి ఏర్పడ్డాయి. ఆ విధంగా 1990 దశకం వరకు కాంగ్రెస్‌కు ప్రధాన ప్రతిపక్షాలుగా, రాష్ట్రాల్లో అధికార పార్టీలుగా ప్రాంతీయ పార్టీలు ముందుకురావడం ఒక ధోరణిగా సాగింది. అయితే, ప్రాంతీయ పార్టీలు కేంద్రంలోని కాంగ్రెస్ పార్టీకి ప్రతిపక్షాలుగా ప్రధాన పాత్ర నిర్వహించినా, కొంత మేరకు ఆయా

ప్రాంతాలు, రాష్ట్రాల ప్రజల ఆకాంక్షలను ప్రతిబింబించినా ప్రధానంగా అవి ప్రాంతీయ బూర్జువా వర్గానికీ, భూస్వామ్య వర్గానికీ ప్రాతినిధ్యంవహించే పార్టీలు గనుక అధికారం చేపట్టినప్పుడు వాటి విధానాలు కాంగ్రెస్ విధానాలకు పెద్దగా భిన్నంగా ఉండేవి కావు. మొత్తం మీద 1960వ దశకం నుండి 1990 దశకం మధ్యలో ప్రాంతీయ పార్టీలు ఇటువంటి పాత్ర నిర్వహించాయి.

ఈ విధంగా పలు రాష్ట్రాల్లో అధికారంలోకి వచ్చిన ప్రాంతీయ పార్టీలు కేంద్రం నుండి రాష్ట్రాలకు మరిన్ని అధికారాలు కావాలన్న సమస్యపైనా, కేంద్ర రాష్ట్ర సంబంధాల సమస్యలపైనా సిపిఐ(ఎం)తో సహకరించాయి. దీనిలో భాగంగా కేంద్ర రాష్ట్ర సంబంధాల సమస్యపై 1983లో శ్రీనగర్‌లో జరిగిన ప్రతిపక్షాల సమావేశం అత్యంత ముఖ్యమైన మైలురాయి. ఆనాడు తమిళనాడులో డిఎంకె ప్రభుత్వం, ఆంధ్ర ప్రదేశ్‌లో తెలుగు దేశం ప్రభుత్వం, జమ్మూ-కాశ్మీర్‌లో నేషనల్ కాన్ఫరెన్స్ ప్రభుత్వాలతో పాటు మరికొన్ని ప్రాంతీయ పార్టీలు రాష్ట్రాల్లో అధికారంలో ఉన్నాయి. ఈ పార్టీలు పశ్చిమ బెంగాల్‌లో వామపక్ష ప్రభుత్వంతో కలిసి కేంద్ర రాష్ట్ర సంబంధాలపై డిమాండ్లు రూపొందించేందుకు ఈ సమావేశం నిర్వహించాయి. దీని ఫలితంగానే తరువాతి కాలంలో కేంద్ర, రాష్ట్ర సంబంధాలపై సర్కారియా కమిషన్ నియమించబడింది.

అనేక రాష్ట్రాల్లో ప్రాంతీయ పార్టీలు అధికారంలోకి రావడంతో 1980వ నాటికి కాంగ్రెస్ పార్టీ శాశ్వతంగా తన ఏకపార్టీ గుత్తాధిపత్యాన్ని కోల్పోయింది. 1984లో ఇందిరాగాంధీ హత్యానంతర పరిస్థితుల్లో తప్పించి ఇంకే ఎన్నికల్లోనూ కాంగ్రెస్‌కు పూర్తి మెజారిటీ రాలేదు. 1984 ఎన్నికల్లో మాత్రమే సానుభూతి ఓట్లతో కాంగ్రెస్ విజయం సాధించి రాజీవ్ గాంధీ ప్రభుత్వం ఏర్పడింది. ఈ ఎన్నికల్లో మినహా మిగిలిన కాలమంతా కాంగ్రెస్ పార్టీ ఎన్నికల బలం, దాని ప్రభావం కూడా క్రమంగా తగ్గుతూ వచ్చింది. ఈ కాలంలో ప్రాంతీయ పార్టీలు సిపిఐ(ఎం) ఇతర వామపక్ష పార్టీలతో కలిసి కేంద్రంలో లౌకిక ప్రత్యామ్నాయాన్ని ఏర్పాటు చేయడానికి ప్రయత్నించాయి. 1989లో విపి సింగ్ నాయకత్వంలోని నేషనల్ ఫ్రంట్ ప్రభుత్వం ఏర్పడింది. ఇది ప్రధానంగా ప్రాంతీయ పార్టీలతో కూడిన ప్రభుత్వం. వామపక్షాలు దీనికి బయటి నుండి మద్దతిచ్చాయి. ఈ సంకీర్ణ ప్రభుత్వంలోకి బిజెపిని చేర్చుకోలేదు. మళ్లీ 1996లో యునైటెడ్ ఫ్రంట్ ప్రభుత్వం ఏర్పడింది. అప్పటికే బలం పెంచుకున్న బిజెపి కేంద్రంలో ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేయకుండా నిరోధిస్తూ ప్రాంతీయ పార్టీలు, వామపక్షాల సహకారంతో ఏర్పడిన ప్రభుత్వం ఇది. ప్రాంతీయ పార్టీలు స్వభావరీత్యా లౌకిక పార్టీలు. అవి మత రాజకీయాల్లో పాల్గొనవు, మతం ప్రాతిపదికగా ప్రజలను సమీకరించబూనుకోవు. అందువల్ల ఆ కాలంలో దిగజారిపోతున్న కాంగ్రెస్‌కు లౌకిక ప్రత్యామ్నాయం ఏర్పాటుకు జరిగిన ప్రయత్నాల్లో అవి కలిసి వచ్చాయి.

అయితే, ఈనాడు వెనక్కు తిరిగి చూసుకుంటే ఇదే కాలంలో ప్రాంతీయ పార్టీల లక్షణం, దృక్కోణంలో మార్పులు చోటుచేసుకున్నాయి. చాలా కాలం పాటు రాష్ట్రాల్లో అధికారంలో ఉన్న ఈ పార్టీలు క్రమంగా బూర్జువా-భూస్వామ్య వర్గాలకు మరింత ఎక్కువగా ప్రాతినిధ్యం వహించడం ప్రారంభించాయి. 1991లో నయా-ఉదారవాద విధానాలు ప్రారంభమై, సరళీకరణ యుగం ప్రారంభం కావడంతో పెట్టుబడిదారీ అభివృద్ధిలో కొత్త దశ ప్రారంభమైంది. ఈ మార్పు బడా-పెట్టుబడిదారలుకూ బాడా-యేతర పెట్టుబడిదారులకూ మధ్య సంబంధాల్లో మార్పు తెచ్చింది. గతంలో కేంద్ర ప్రభుత్వం లైసెన్సింగ్ వ్యవస్థను ఉపయోగించుకుని బడా-పెట్టుబడిదారీ సంస్థలకు ఎలా ప్రయోజనం చేకూర్చిందో, దాని వల్ల చిన్న, మధ్య తరగతి ప్రాంతీయ పెట్టుబడిదారలుకు ఎలా నష్టం జరిగేదో నేను ఇంతకు ముందే చెప్పాను. కానీ, ఇప్పుడు సరళీకరణ విధానాలు రావడంతో నియంత్రణలు తొలగిపోయాయి. కొత్త పరిశ్రమలు పెట్టడానికి లైసెన్సులు అక్కరలేదు. పర్మిట్లు అక్కరలేదు. ప్రతిదీ మార్కెట్‌కు అనుగుణంగా జరిగిపోతుంది. దీని వల్ల అనేక ప్రాంతీయ బూర్జువా సెక్షన్లకు అభివృద్ధి చెందడానికీ, విస్తరించడానికీ అవకాశాలు వచ్చాయి. ఆ విధంగా నయా-ఉదారవాద విధానాలు ప్రాంతీయ బూర్జువాలకు కొత్త అవకాశాలు కల్పించాయి గనుక ఈ ప్రాంతీయ పార్టీలు నయా-ఉదారవాదానికి మద్దతుదారులుగా మారిపోయాయి. రాష్ట్రాల్లో అధికారంలో ఉన్న చోట అవి ఈ నయా-ఉదారవాద విధానాలనే అమలు చేయడం ప్రారంభించాయి. ఆ విధంగా కేంద్ర ప్రభుత్వ విధానాలకూ, ప్రాంతీయ పార్టీల విధానలకూ మధ్య వైరుధ్యం లేకుండా పోయింది. బడా-బూర్జువావర్గానికీ, బడా-యేతర బూర్జువా వర్గానికీ మధ్య వైరుధ్యం సద్దుమణిగింది. దాంతో, గతంలో కేంద్ర ప్రభుత్వ విధానాలకు వ్యతిరేకంగా జరిగే పోరాటంలో వామపక్షాలతో సహకరిస్తూ వచ్చిన ప్రాంతీయ పార్టీలు క్రమంగా వైఖరి మార్చుకుంటూ వచ్చాయి. వామపక్షాలతో కలిసి కేంద్రానికి వ్యతిరేకంగా పోరాడే వేదికలకు క్రమంగా దూరం జరగడం ప్రారంభించాయి. అయితే, ఈ పార్టీలు ప్రతిపక్షంలో ఉన్నప్పుడు మాత్రం వామపక్షాల సహకారం తీసుకునేవి, అధికారంలోకి వచ్చిన వెంటనే నయా-ఉదారవాద విధానాలు అమలు చేయడం మొదలుపెట్టేవి. ఆ విధంగా వర్గ రీత్యా చూసినప్పుడు ప్రాంతీయ పార్టీల విధానాల్లోనూ, వైఖరిలోనూ పెద్ద మార్పు సంభవించింది. ముఖ్యంగా రాష్ట్రాల్లో అధికారంలోకి వచ్చే అవకాశం ఉన్నవాటిలో ఈ మార్పు కొట్టొచ్చినట్లు కనిపించింది.

ఇక రెండో అంశం, ప్రాంతీయ పార్టీల రాజకీయ దోరణిలోనూ, దృక్కోణం లోనూ మార్పు వచ్చింది. అంతకు ముందు ఈ ప్రాంతీయ పార్టీలు కాంగ్రెస్‌కు వ్యతిరేకంగా పోరాడేవి. అదే సమయంలో బిజెపితో చేతులు కలపడానికి సిద్ధంగా

ఉండేవి కావు. వాస్తవానికి ప్రాంతీయ పార్టీల వైఖరి 1989లోనూ, 1996లోనూ బిజెపి అధికారంలోకి రాకుండా అడ్డుకున్నది. అయితే, ప్రాంతీయ పార్టీలకు ఉన్న పరిమితుల వల్ల ఈ అవగాహనగానీ, ఈ ధోరణిగానీ, లేక ఈ సంకీర్ణాలుగానీ నిలవలేకపోయాయి. ఆ రోజుల్లో మూడో ఫ్రంట్ లేక మూడో ప్రత్యామ్నాయం ఏర్పడా లన్న నినాదం వినిపించేది. కానీ, ఈ ప్రాంతీయ పార్టీల లక్షణం వల్ల అది నిలవలేదు. ఒకవైపు కాంగ్రెస్ దిగజారిపోతూ ఉండగా ఆ కాలాన్ని సంకీర్ణాల యుగంగా పిలవడం జరిగింది.

మరోవైపు ఈ కాలంలో బిజెపి బలపడుతూ వచ్చింది. సరళీకరణ విధానాలతోపాటే బిజెపి హిందూత్వ రాజకీయాలు కూడా వృద్ధి చెందుతూ వచ్చాయి. 1996 నాటికి బిజెపి లోక్‌సభలో ఏకైక పెద్ద పార్టీగా అవతరించింది. అప్పట్లో ఈ ప్రాంతీయ పార్టీల్లో అనేకం రాష్ట్రాల్లో వాటి పట్టు పెంచుకోడానికి కేంద్రంలోని సంకీర్ణ ప్రభుత్వాల్లో భాగస్వాములయ్యాయి. కానీ, తరువాతి కాలంలో 1998, 99 ఎన్నికల్లో కేంద్రంలో బిజెపి అధికారం చేపట్టే స్థితి వచ్చేసరికి ఈ ప్రాంతీయపార్టీలు అవకాశవాదంతో బిజెపితో చేతులు కలిపాయి. ఈ ప్రాంతీయపార్టీలన్నీ... అత్యంత సెక్యులర్ పార్టీలైన డిఎంకెతో సహా తెలుగు దేశం, ఎజిపి, అకాలీ దళ్..అన్నీ కూడా బిజెపితో ఎన్నికల పొత్తులు పెట్టుకున్నాయి, కేంద్రంలో బిజెపితో కలిసి సంకీర్ణ ప్రభుత్వాల్లో పాల్గొన్నాయి. అదే సమయంలో ఈ ప్రాంతీయ పార్టీలు రాష్ట్రాలో అధికారంలో ఉన్నప్పుడు వివిధ స్థాయిల్లో నయా-ఉదారవాద విధానాలను అమలుపరిచాయి. ఆ రోజుల్లో చంద్రబాబు నాయుణ్ణి ఆంధ్ర ప్రదేశ్ సిఇఓ అని పిలిచిన విషయం మనందరికీ గుర్తుండి ఉంటుంది. ఆయన అంతగా నయా-ఉదారవాద విధానాల కొమ్ముకాసేవారు, అమలు చేసేవారు. ఈ విధంగా ఈ ప్రాంతీయ పార్టీల లక్షణం, పాత్ర రెంటిలోనూ మార్పు వచ్చింది. మొదటిది, వాటి వర్గ దృక్పథంలో, రెండోది, రాజకీయ దృక్పథంలో మార్పులు జరిగాయి. వాటి అవకాశవాదం వాటిని బిజెపి పంచన, మతశక్తుల పంచన చేర్చింది. ప్రాంతీయ పార్టీల ఈ ప్రతికూల పాత్ర నేడు మన దేశంలో బిజెపి ఏక పార్టీ ఆధిపత్య పాలన ఏర్పడ్డానికి తోడ్పడింది. కొన్ని దశాబ్దాల క్రితం దేశంలో ఏదైతే కాంగ్రెస్ ఏకపార్టీ ఆధిపత్యం ఉండేదో నేడు అదే విధంగా బిజెపి ఏకపార్టీ ఆధిపత్యం నెలకొన్నది. ప్రాంతీయ పార్టీల అవకాశవాద, అంటకాగే విధానాలు దీనికి తోడ్పడ్డాయి.

గతంలో ప్రాంతీయ పార్టీలు కాంగ్రెస్‌కు వ్యతిరేకంగా పోరాడాయి. ఇలా పోరాడ్డంలో బిజెపి సహకారం తీసుకుని రాష్ట్రాల్లో అధికారంలోకి రావచ్చునని భావించాయి. కానీ, ఇప్పుడు జాతీయ రాజకీయ పొందికలు మారిపోయాయి. ఈ రోజున కాంగ్రెస్ వాటి ప్రధాన ప్రతిపక్షం కాదు. ఎందుకంటే అనేక రాష్ట్రాల్లో దాని బలం దిగజారిపోయింది. నేడు ఆంధ్ర ప్రదేశ్‌లో కాంగ్రెస్ ఒక శక్తిగా లేనేలేదు.

ఒడిశాలో కూడా అది శక్తిగా లేదు. అయినా ఈ ప్రాంతీయ పార్టీలు తమ ప్రత్యర్థులతో పోరాడుతూ.. బిజెపి ఒక శక్తిగా ఎదిగే సరికి అవకాశవాదంతో దానితో పొత్తులకు సిద్ధపడిపోయాయి. దాని ఫలితం ఏంటి? బిజెపి అనేది కాంగ్రెస్‌లాగా ఒక సాధారణ బూర్జువా పార్టీ కాదు. ఆర్‌ఎస్‌ఎస్, హిందూత్వ సిద్ధాంతం బిజెపిని నడిపిస్తున్నాయి. బిజెపి–ఆర్‌ఎస్‌ఎస్ ఎలా పనిచేస్తాయో తెలుసుకోవాలంటే మనం అస్సాం గణ పరిషత్ ఉదాహరణ చెప్పుకోవాలి. అస్సాం గణపరిషత్ రాష్ట్రంలో కాంగ్రెస్‌తో ప్రధానంగా పోరాడింది. రెండు సార్లు అది అధికారంలోకి వచ్చింది కూడా. కానీ, 2001 ఎన్నికల్లో అది కాంగ్రెస్‌ను ఓడించడం కోసం బిజెపితో ఎన్నికల అవగాహనకు వచ్చింది. అప్పటి నుండి ఎజిపి ప్రజా బలం క్రమంగా బిజెపికి మళ్లిపోవడం జరిగింది. బిజెపి క్రమంగా అస్సాం గణ పరిషత్ సామాజిక పునాదిని కొల్లగొట్టేసింది. కాలక్రమంలో ఎజిపి కార్యకర్తలు, నాయకులు కూడా బిజెపిలో చేరిపోయారు. ప్రస్తుత అస్సాం ముఖ్యమంత్రి శర్వానంద సోనోవాల్ ఒకనాడు ఎజిపి ప్రధాన కార్యదర్శి. అస్సాం విద్యార్థి ఉద్యమంలో ప్రముఖ నాయకుడుగా ఎదిగిన ఆయన ఎజిపిలో ప్రధాన స్థానంలో ఉండేవారు. నేడు ఆయన రాష్ట్ర బిజెపి ముఖ్యమంత్రి అయిపోయారు. ఎజిపి అధ్యక్షుల్లో ఒకరు నేడు రాష్ట్రంలో బిజెపి మంత్రిగా ఉన్నారు. అస్సాం గణ పరిషత్ నేడు బిజెపి సంకీర్ణ మంత్రివర్గంలో జూనియర్ భాగస్వామిగా మారిపోయింది. అది నేడు చాలా చిన్న భాగస్వామి మాత్రమే. దాని పునాదిని బిజెపి లాగేసుకుంది. బిజెపి–ఆర్‌ఎస్‌ఎస్ ఏ ప్రాంతీయ పార్టీలతో సంకీర్ణం కడితే వాటి సామాజిక పునాదిని కబళించి ఆ పార్టీలను మింగేస్తాయి. ప్రాంతీయ పార్టీలు అధికారంలోకి వచ్చిన అన్ని రాష్ట్రాల్లోనూ ఈ పరిణామం జరిగింది. ఈ రోజున తెలంగాణాలో ఏం జరుగుతున్నదో మనం చూస్తున్నాం. అక్కడ టిఆర్‌ఎస్ ప్రభుత్వం ఉంది. ఒడిశాలో నవీన్ పట్నాయక్ నాయకత్వంలోని బిజూ జనతాదళ్ ప్రభుత్వం అధికారంలో ఉంది. ఈ పార్టీలు, ప్రభుత్వాలు నేరుగా బిజెపితోనూ. కేంద్రంలోని ప్రభుత్వంతోనూ ఘర్షణ పడ్డానికి ఇష్టపడవు. బిజెపి విధానాలకూ, పార్లమెంటులో అది చేసే చట్టాలకూ అవి మద్దతిస్తాయి. టిఆర్‌ఎస్ పార్లమెంటులో సిఎఎ చట్టాన్ని వ్యతిరేకించినట్లు ఎక్కడో ఒకటి రెండు సందర్భాల్లో మినహా సాధారణంగా అవి తటస్థంగా ఉండడమో లేక బిజెపి ప్రభుత్వానికి మద్దతివ్వడమో చేస్తున్నాయి. దానివల్ల తమ ప్రభుత్వాలపై కేంద్రం, బిజెపి దాడి చేయదని భావిస్తున్నాయి. కానీ, వాస్తవంలో జరిగిందేంటి? కాంగ్రెస్ దిగజారిపోతూ బిజెపి బలం పుంజుకున్న కొద్దీ నేడు తెలంగాణాలో టిఆర్‌ఎస్‌కు బిజెపి ప్రమాదంగా మారిపోయింది. ఒడిశాలో కూడా ఇదే జరిగింది. అక్కడ కాంగ్రెస్ బలహీనపడి బిజెపి బలం పుంజుకుంది. రానున్న శాసన సభ ఎన్నికల్లో అది బిజెపి ప్రభుత్వాన్ని గద్దె దించడానికి సమాయత్తమవుతున్నది. బీహార్‌లో దీర్ఘకాలంగా బిజెపి భాగస్వామిగా

ఉన్న జెడి(యు) నేడు బలహీనపడిపోయింది. దాని బలాన్ని తీసుకుని బిజెపి బలం పుంజుకుంది. తమతో దీర్ఘ కాలం మిత్రపక్షాలుగా ఉన్న పార్టీలను కూడా బిజెపి సహించదు. ఎందుకంటే, దానికి భిన్నమైన వైఖరి గల పార్టీలంటే గిట్టదు. మిత్రపక్షం ఏదైనా దానికి పూర్తిగా దాసోహంగా ఉండాల్సిందే. ఇది సహించలేకే నేడు మహారాష్ట్రలో శివసేన ఎన్డీఏ నుండి వైదొలగింది. పంజాబ్‌లో అకాలీ దళ్ వ్యవసాయ చట్టాల విషయంలో బయటికి వచ్చేసింది.

బిజెపి–ఆర్ఎస్ఎస్ సిద్ధాంతం దేశంలో భిన్నత్వానికి, బహుళత్వానికి వ్యతిరేకం. దానికి ఫెడరలిజంలో నమ్మకం లేదు. దానికి నియంతృత్వ వ్యవస్థ, కేంద్రీకృత వ్యవస్థ కావాలి. అందుకే ఆర్ఎస్ఎస్ మొదటి నుండీ 'ఒకే దేశం, ఒకే సంస్కృతి, ఒకే భాష' అని నినదిస్తోంది. మన భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రాలన్నిటినీ, మన విభిన్న సామాజిక, సాంస్కృతిక ధోరణులన్నిటినీ తొక్కి పడేసి ఏకసదృశమైన 'హిందూత్వ' వ్యవస్థను తద్వారా 'హిందూరాష్ట్ర'ను నిర్మించడానికి అది ప్రయత్నిస్తోంది. ఆ విధంగా బిజెపి–ఆర్ఎస్ఎస్ తన ఆధిపత్యాన్ని పెంచుకుని, సుస్థిరపరుచుకునేందుకు ప్రాంతీయ పార్టీలను నిచ్చెనమెట్లుగా ఉపయోగించుకుంటోంది. మొత్తం ప్రాంతీయ పార్టీల్లో రెండు కేటగిరీలున్నాయి. కొన్ని బిజెపితో చేతులు కలిపి, పొత్తు పెట్టుకున్నాయి. అవి దెబ్బ తిన్నాయి. అలా కాకుండా టిఆర్ఎస్, బిజెడి వంటి మరికొన్ని పార్టీలు బిజెపిని వ్యతిరేకించకుండా విన్యాసాలు చేస్తున్నాయి. ఆంధ్ర ప్రదేశ్‌లో తెలుగు దేశం పార్టీ బిజెపితో కలిసి వెళుతుంది, బయటకొస్తుంది, మళ్లీ కలుస్తుంది, బయటికొస్తుంది. మళ్లీ ఇప్పుడు అవకాశం ఉంటే బిజెపితో కలిసి వెళ్లడానికి ప్రయత్నిస్తోంది. దానికి మనుగడ నిలుపుకోవడం ఎలా అన్నదే ఇప్పుడు సమస్యగా ఉంది. ఇక వైసిపి ప్రభుత్వం పరిస్థితి టిఆర్ఎస్, బిజెడి లాగే ఉంది. అది బిజెపికి వ్యతిరేకంగా ఉండదు. ఒక్కోసారి తటస్థంగా మరోసారి మద్దతిస్తూ ఉంటుంది. కానీ, ఈ విధానాలతో అవి బిజెపి–ఆర్ఎస్ఎస్ దాడి నుండి రక్షణ పొందలేవు.

ఆ విధంగా క్రమంగా తమ వైఖరులు మార్చుకుని, అవకాశవాదంతో ఆయా రాష్ట్రాల్లోని ప్రత్యర్థులకు వ్యతిరేకంగా బిజెపితో చేతులు కలిపిన ప్రాంతీయ పార్టీలు నేడు ఆ బిజెపి నుండి ప్రమాదాన్ని ఎదుర్కొంటున్నాయి. ఈనాడు వాటి మనుగడకే బిజెపి–ఆర్ఎస్ఎస్ ఆధిపత్యం నుండి ముప్పు ఏర్పడింది. నరేంద్ర మోడీ అధికారం చెలాయిస్తున్న ఈ కాలంలో కేంద్ర ప్రభుత్వం రాష్ట్రాల హక్కులను హరిస్తూ వచ్చింది. అన్ని రాష్ట్రాల హక్కులపై దాడులు చేస్తోంది. అది అధికారాలను నియంతృత్వంతో కేంద్రీకరిస్తోంది. ప్రజా జీవితంలోని ముడిపడి ఉన్న విద్య, వైద్యం, సంస్కృతి, ఆర్థిక విధానాలు, వనరుల విభజన ఇలా.. ఒకటేంటి అన్ని రంగాలపైనా ఈ నియంతృత్వ పోకడలు ప్రభావం చూపిస్తున్నాయి. ఇవన్నీ రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు నష్టదాయకమైనవి.

అయినా రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల్లో అనేకం ఈ విధానాలకు వ్యతిరేకంగా నిలబడి పోరాడలేకపోతున్నాయి. పైగా అవి కేంద్రంతో అవకాశవాదంతో అవగాహనకు వస్తున్నాయి. దాని వల్ల రాష్ట్రాల అధికారాలకు కోతపడుతోంది.

ఇటీవల జిఎస్‌టి పరిహారం సమస్యపై ప్రతిపక్షాలన్నిటినీ కూడదీయడానికి కెసిఆర్ ప్రయత్నించారు. అందువల్ల ఇప్పటివరకు బిజెపితో పోరాడడానికి ఇష్టపడని, లేక దానితో చెట్టాపట్టాలేసుకుని వ్యవహరిస్తున్న ప్రాంతీయపార్టీలు రానున్న రోజుల్లో బిజెపికీ, హిందుత్వ శక్తులకూ వ్యతిరేకంగా నిలబడి పోరాడతాయో లేక అవి కూడా హిందూత్వ నియంతృత్వ శక్తుల చేత గుటకాయస్వాహా కాబడతాయో అవే నిర్ణయించుకోవాలి. హైదరాబాద్ కార్పొరేషన్ ఎన్నికల తరువాత, బీహార్‌లో జెడి(యు)ను బిజెపి ఎలా మింగేసిందో చూసిన తరువాత అయినా ఈ పార్టీల్లో కొన్నయినా ఈ మార్గంలో కొనసాగలేమనీ, బిజెపితో పోరాడ్డమే మార్గమనీ నిర్ణయించుకుంటాయని ఆశించవచ్చు. గతంలో నయా–ఉదారవాద విధానాల వల్ల లబ్దిపొందిన ప్రాంతీయ బూర్జువాలు ఇప్పుడు మోడీ అనుసరిస్తున్న ఉగ్ర నయా–ఉదారవాద విధానాల వల్ల, అంబానీలకూ, అదానీలకూ ప్రయోజనం చేకూర్చే విధానాల వల్ల నష్టపోతున్నాయి. అందువల్ల అవి కూడా బిజెపి నియంతృత్వానికి వ్యతిరేకంగా పోరాటానికి ముందుకొచ్చే అవకాశాలు పెరుగుతున్నాయి. ప్రాంతీయ పార్టీలు ఇప్పుడు కఠిన నిర్ణయాలు తీసుకోవాల్సి ఉంటుంది. భవిష్యత్తు ఈ నిర్ణయాలపై ఆధారపడి ఉంటుంది. ఆ పార్టీలు గనుక కేంద్ర నియంతృత్వ, కేంద్రీకృత విధానాలకు వ్యతిరేకంగా, హిందూత్వ సైద్ధాంతిక దాడికి వ్యతిరేకంగా గట్టిగా నిలబడితే, అవి నిజంగానే తమ ప్రజల సామాజిక, సాంస్కృతిక వారసత్వాలను కాపాడ్డానికి పూనుకుంటే అప్పుడు హిందూత్వ కేంద్రీకృత నియంతృత్వ రాజకీయాలకు వ్యతిరేకంగా జరుగుతున్న పోరాటం విజయం సాధిస్తుంది. ఈ విధమైన పోరాటం చేయడానికి నిరాకరించే ప్రాంతీయ పార్టీలు చరిత్ర చెత్తబుట్టలో కలిసిపోతాయి. ఈ ప్రాంతీయ పార్టీల్లో కొన్ని తమ స్వంత రాష్ట్రాల, వారి ప్రజల హక్కుల రక్షణ కోసం నిలబడతాయని వామపక్షాలు ఆశాభావంతో ఉన్నాయి. ఇదే రానున్న కాలంలో బిజెపి హిందూత్వ నియంతృత్వ విధానాలకు వ్యతిరేకంగా ప్రతిపక్షాల ఐక్యతకు ప్రాతిపదికగా ఉంటుంది. అందువల్ల నేడు ప్రాంతీయ పార్టీలు ఒక మూల మలుపులో ఉన్నాయి. రాష్ట్రాల హక్కులు, వారి ప్రజల ఆర్థిక, సామాజిక, సాంస్కృతిక హక్కుల కోసం జరిగే పోరాటంలో ప్రాంతీయ పార్టీలు తగిన పాత్ర వహిస్తాయని ఆశిద్దాం. ఆయా పార్టీలతో ఆర్థిక, ఇతర విధానాల్లో కొన్ని తేడాలు ఉన్నప్పటికీ కేంద్రంలోని బిజెపి ప్రభుత్వం నుండి మన లౌకిక, ప్రజాతంత్ర, ఫెడరల్ రాజ్యాంగానికి ఎదురవుతున్న ప్రమాదాన్ని ఎదుర్కోవడంలో ప్రాంతీయ పార్టీలు కలిసి వస్తాయని ఆశిద్దాం.

రాష్ట్రాల హక్కుల హరింపు

- బి. తులసీదాస్

స్వతంత్ర భారత చరిత్రలో కేంద్ర రాష్ట్ర సంబంధాలు ఒక ముఖ్యాంశంగా వుంది. కేంద్రంలో పాలన సాగించిన కాంగ్రెస్ పార్టీ 1960వ దశకంలో తన గుత్తాధిపత్యాన్ని కోల్పోతున్న దశలో రాష్ట్రాలపై మితిమీరిన పెత్తనం చేయడంతో దానికి వ్యతిరేకంగా ప్రజలు ఉద్యమించారు. 1967లో జరిగిన సాధారణ ఎన్నికల్లో తొమ్మిది రాష్ట్రాల్లో కాంగ్రెస్ చిత్తుగా ఓడిపోవడం స్వతంత్ర భారత చరిత్రలో ఒక ప్రధాన ఘట్టం. గడిచిన ఐదు దశాబ్దాల్లో కేంద్ర రాష్ట్ర సంబంధాలు ఒక చర్చనీయాంశంగా, ప్రజలను తీవ్రంగా ప్రభావితం చేసే విషయమే. కేంద్రంలో అటు కాంగ్రెస్ లేదా బిజెపి ఏ పార్టీ అధికారంలో వున్నా రాష్ట్రాల హక్కులను కాలరాస్తున్నాయని ప్రజలకు తమ అనుభవంలో తేటతెల్లమైంది. ఈ నేపథ్యంలోనే 2014 సాధారణ ఎన్నికల్లో 'సహకార ఫెడరలిజం' తమ విధానమని మ్యానిఫెస్టోలో పేర్కొన్న బిజెపి అధికారానికి వచ్చాక ఆచరణలో దానికి తూట్లు పొడుస్తూనే ఉంది. వాటిలో కొన్ని ముఖ్యమైన అంశాలను పరిశీలిద్దాం.

వ్యవసాయ చట్టాలు - రాష్ట్రాలకు హాని

దేశ వ్యాప్తంగా రైతులతోపాటు యావత్ ప్రజానీకమూ కేంద్ర ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా ఉద్యమించడానికి కారణమైన వ్యవసాయ చట్టాలలో అన్నదాతను నష్టపరిచే అంశాలకు తోడు రాష్ట్రాల హక్కులకు, ప్రయోజనాలకూ హాని కలిగించే విషయాలెన్నో వున్నాయి. రైతు తన పంటను ఎక్కడైనా అమ్ముకునే స్వేచ్ఛ కల్పించామన్న పేరిట వ్యవసాయ మార్కెట్లను నిర్వీర్యం చేసే చట్టం వల్ల రైతు మద్దతు ధరను పొందలేకపోతే రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల ఖజానాకు వచ్చే మార్కెట్ సెస్సును కోల్పోతాయి. కార్పొరేట్ల ఆధీనంలోని ప్రైవేట్ మార్కెట్ యార్డుల్లో ధరల అమలు, తూనికలు, ఇతర అంశాల్లో రాష్ట్రాల పర్యవేక్షణకు, జోక్యానికీ రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి వీలుండదు. ఆయా రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు చేసిన చట్టాల్లో ఏమివున్నప్పటికీ మోడీ సర్కారు తాజాగా తెచ్చిన కాంట్రాక్టు వ్యవసాయ చట్టంలోని నిబంధనలు మాత్రమే వర్తిస్తాయని పేర్కొంది. ఆ విధంగా రాష్ట్రాల చట్టాలను చెత్తబుట్టలోకి విసిరేసింది. కొన్ని సరుకులకు ఆయా రాష్ట్రాల్లో ఏర్పడిన కొరత, పెరిగిన ధరలు తదితర పరిస్థితులనుబట్టి రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు నిత్యావసర సరుకుల చట్టం ప్రయోగించి ప్రజలకు సరుకులను అందించడానికి, ధరలను అదుపు చేయడానికీ ఇప్పుడు అవకాశం వుంది. బిజెపి తెచ్చిన కొత్త చట్టంతో కార్పొరేట్ వ్యాపారులు గుట్టలుగా నిల్వ చేసుకోవడానికి తలుపులు బార్లా తెరవడమేగాక నిత్యావసర సరుకుల చట్ట నిబంధనల్ని ప్రయోగించకుండా రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల చేతులు కట్టేసింది.

విద్యుత్ చట్ట సవరణలతో ముప్పు

ప్రస్తుతం అమల్లోవున్న 2003 విద్యుత్ చట్టానికి కేంద్రం తెచ్చిన సవరణలను దేశం యావత్తూ వ్యతిరేకిస్తోంది. పరిశ్రమలు, వాణిజ్య వినియోగదార్ల నుండి కొంత ఎక్కువ రేటును వసూలు చేసి, అల్పాదాయ వర్గాలకు, సామాజిక వినియోగానికీ తక్కువ రేటుకు సరఫరా చేసే క్రాస్ సబ్సిడైజేషన్ విధానాన్ని పూర్తిగా తొలగించడం లేదా తగ్గించాలన్నది తాజా సవరణల్లోని ఒక ముఖ్యాంశం. ఆయా రాష్ట్రాల పరిస్థితినిబట్టి ఏయే తరగతులు, వర్గాల ప్రజలకు లేదా వృత్తులకు అలాగే కొన్ని ప్రాంతాలకు, పంటలకూ రాయితీలివ్వాలని ఆయా రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు నిర్ణయిస్తుంటాయి. రాయితీల కోసం ప్రజలు చేసే ఉద్యమాల ఫలితంగానే ఆ నిర్ణయాలుంటాయి. (2000 నాటి విద్యుత్ ఉద్యమం, ముగ్గురి బలి దానం ఫలితంగానే తెలుగు రాష్ట్రాల్లో వ్యవసాయానికి ఉచిత విద్యుత్, చిన్న గృహ వినియోగదార్లకు ఇప్పటికీ తక్కువ చార్జీ వంటివి కొనసాగుతున్నాయి) అలాగే ఆయా రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు ఇప్పుడు ఇస్తున్న సబ్సిడీ, క్రాస్ సబ్సిడైజేషన్ లేకుండా కాస్ట్ టు సెర్వ్ (విద్యుత్ కొనుగోలు, ప్రసార, పంపిణీ ఖర్చులన్నీ కలిపి అయ్యేది) రేటుకే విద్యుత్ ఛార్జీలు నిర్ణయించాలని తాజా సవరణలు చెబుతున్నాయి. గృహ వినియోగదార్లు, అల్పాదాయ వర్గాలవారు కూడా ఇప్పుడు పొందుతున్న రాయితీలను కోల్పోతారు. విద్యుత్ రెగ్యులేటరీ కమిషన్లకు సభ్యులను, ఛైర్మన్లనూ ఆయా రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు నియమిస్తుండగా ఇకపై కేంద్ర ప్రభుత్వమే నియమిస్తుంది. విద్యుత్ చట్ట సవరణలతో కేంద్రం రైతులు, సామాన్య ప్రజలకిచ్చే రాయితీలు ఎగ్గొట్టడంతోపాటు రాష్ట్రాల అధికారాలపై దాడి చేస్తోంది.

జిఎస్‌టి నిలువు దోపిడీ

రాష్ట్రాల ఖజానాలకు ఆదాయ వనరుల్లో అమ్మకం పన్ను ప్రధానమైనది. ఆయా రాష్ట్రాల్లోని ఉత్పత్తి, వినియోగాన్నిబట్టి, ప్రజల చెల్లింపు సామర్థ్యానికి అనుగుణంగా రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు వస్తువులపై అమ్మకం పన్ను విధించేవి. 'ఒకే దేశం ఒకే పన్ను' పేరిట మోడీ ప్రభుత్వం తెచ్చిన జిఎస్‌టి విధానంతో ఇప్పుడు రాష్ట్రాలకు ఆ అవకాశం లేదు. ఏ వస్తువులకు, ఏయే సేవలకు ఎంత రేటు పన్ను విధించేదీ కేంద్ర ఆర్థిక మంత్రి అధ్యక్షతన వుండే జిఎస్‌టి కౌన్సిల్‌కు కట్టబెట్టారు. రాష్ట్రాలు కొత్తగా విధించడానికి లేదా ఉన్న రేటు పెంచడానికీ అవకాశం లేదు. జిఎస్‌టి చట్టంవల్ల తమ ఆదాయానికి గండి పడుతుందని అర్థం చేసుకొని పలు రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు, పార్టీలు వ్యతిరేకించాయి. రాష్ట్రాలకు తగ్గిన ఆదాయాన్ని కేంద్ర ప్రభుత్వమే చెల్లిస్తుందని చట్టంలో చేర్చాకనే కొన్ని రాష్ట్రాలు మెత్తబడ్డాయి. కానీ, ఆ నిబంధనను సైతం మోడీ సర్కారు తుంగలో

తొక్కింది. కరోనా విపత్తు మూలంగా రాష్ట్రాలు ఖర్చు పెరిగి ఆదాయాన్ని కోల్పోయిన సమయంలోనూ వాటికివ్వాల్సిన జిఎస్‌టి లోటు మొత్తాన్ని చెల్లించడానికి కేంద్ర ప్రభుత్వం 'అది దేవుడి లీల' అంటూ తిరస్కరించడం దారుణం.

రాష్ట్రాల నుండి తీవ్ర ప్రతిఘటనతో పాటు సుప్రీం కోర్టులో కేంద్రానికి వ్యతిరేకంగా కేసు వేస్తామన్న హెచ్చరికలు వచ్చాక అప్పు తీసుకొని, దశలవారీగా రాష్ట్రాలకు ఆ మొత్తాన్ని రాష్ట్రాలకు చెల్లిస్తామని చెప్పింది. ఒక లక్షా పది వేల కోట్ల రూపాయల బకాయిలను విడతల వారీగా చెల్లిస్తామని, మొదటిగా 2020 అక్టోబర్ 23న చెల్లింపు ప్రారంభించింది. 2021 జనవరి 4న పదో విడత విడుదల చేసిన మొత్తంతో కలిపితే రూ.60 వేల కోట్లు మాత్రమే చెల్లించింది. రాష్ట్రాలకు జిఎస్‌టి ఆదాయం తగ్గితే చెల్లించేందుకు చట్టంలో సెస్ ను వసూలు చేసే ఏర్పాటు వుంది. ఆ ప్రకారం వసూలైన మొత్తాలను కూడా గతంలో కేంద్రం కైంకర్యం చేసింది. 2017-18, 2018-19 సంవత్సరాల్లో సెస్ గా వసూలైన సొమ్ములో రూ.47,242 కోట్ల మొత్తాన్ని కేంద్ర ప్రభుత్వం వాడుకుందని2020 సెప్టెంబర్ 23న పార్లమెంటు ముందుంచిన కాగ్ నివేదికలో వెల్లడయింది. ఆ డబ్బు ముందుగానే రాష్ట్రాలకు సర్దుబాటు చేసి వుంటే బకాయి మొత్తం ఇంత పెరిగేది కాదు.

రాష్ట్రాలకు వనరుల కుదింపు

ఆదాయ పన్ను, సంపద పన్ను, వివిధ వస్తువులపై సుంకాల ద్వారా కేంద్ర ప్రభుత్వం భారీ ఆదాయం పొందుతుంది. అందులో రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు, స్థానిక సంస్థలకు కేంద్ర ప్రభుత్వం ఏ దామాషాలో చెల్లించాలో శాస్త్రీయంగా నిర్ణయించి సూచించేందుకు భారత రాజ్యాంగం ఫైనాన్స్ కమిషన్‌ను ఏర్పాటు చేసింది. కాని, మోడీ సర్కారు వచ్చాక ఫైనాన్స్ కమిషన్‌ను ఓ ప్రహసనంగా మార్చేస్తోంది. ఫైనాన్స్ కమిషన్ విధివిధానాలను అడ్డగోలుగా సవరించి పరిశీలనా ప్రాతిపదికల్ని మార్చింది. రాజకీయ ప్రయోజనాలకు అనుగుణంగా రాష్ట్రాలకు కేటాయింపుల శాతాన్ని మార్చేలా అవి ఉపయోగపడ్డాయి. మెరుగైన మానవాభివృద్ధి సూచికలున్న రాష్ట్రాలు తీవ్రంగా నష్టపోయాయి. కాగా 14వ ఫైనాన్స్ కమిషన్ రాష్ట్రాలకు కేటాయించిన 42 శాతాన్ని 2020-21 ఆర్థిక సంవత్సరానికి 15వ ఫైనాన్స్ కమిషన్ 41 శాతానికి తగ్గించింది. మోడీ రెండోసారి అధికారానికి వచ్చాక రాష్ట్రాలకు వనరుల కేటాయింపులో కోతతోపాటు నచ్చిన వారికి ఒకలా ప్రత్యర్థి పార్టీ పాలిత రాష్ట్రాలపట్ల మరోలా వ్యవహరించే స్థితి మరింత పెరిగింది. కింది పట్టికలు పరిశీలిస్తే ఈ అంశాలు బోధపడతాయి.

కేంద్రం నుండి రాష్ట్రాలకు నిధుల బదలాయింపు (రూ. కోట్లలో)

సంవత్సరం	బడ్జెట్	రాష్ట్రాలకు బదిలీ	శాతం
2017-18	2141973	1085130	50.66
2018-19	2315113	1195394	51.63
2019-20	2698552	1187961	44.02

(ఆధారం: కేంద్ర బడ్జెట్ పత్రాలు; 2017-18, 2018-19 వాస్తవ ఖర్చు కాగా 2019-20 సవరించిన అంచనా)

కేంద్ర నిధుల బదిలీ (కొన్ని రాష్ట్రాలు- రూ. కోట్లలో)

రాష్ట్రం	**2018-19**	**2019-20**
ఆంధ్రప్రదేశ్	52408	49887
హర్యానా	14979	19465
కర్ణాటక	60066	66776
తమిళనాడు	54005	57446
ఉత్తరప్రదేశ్	175467	200856

(ఆధారం: రాష్ట్రాల బడ్జెట్ విశ్లేషణ- ఆర్‌బిఐ నివేదిక)

వనరులు చాలని నేపథ్యంలో ప్రజలకు సంక్షేమ పథకాలను అందించడానికి అప్పులు చేద్దామన్నా రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు ఆ అవకాశం కూడా లేకుండా ఎఫ్‌ఆర్‌బిఎం చట్ట నిబంధనలు ఆటంకంగా వున్నాయి. 'అమ్మ పెట్టాపెట్టదు అడుక్కు తినానివ్వదు' అన్న చందంగా రాష్ట్రాలకు అప్పులు కూడా పుట్టకుండా బిజెపి కట్టడి చేస్తోంది. ఎఫ్‌ఆర్‌బిఎం నిబంధనలు సడలించాలంటే కొత్త షరతులు విధిస్తోంది. వ్యవసాయ పంప్‌సెట్లకు స్మార్ట్ మీటర్లు బిగించాలని, ప్రజలపై ఆస్తి పన్ను, చెత్త పన్నువంటివి విధించాలని, రేషన్ కార్డులను కుదించాలని, కార్మిక చట్టాలను నిర్వీర్యం చేయాలనీ చెబుతూ ఇవన్నీ అమలు చేస్తే తమ స్థూల ఆదాయంలో రెండు శాతం మేర అదనంగా అప్పు చేసుకోవడానికి రాష్ట్రాలకు అనుమతిస్తామన్న తాజా నిబంధనలు అందరికీ తెలిసిందే. మోడీ సర్కారు గద్దెనెక్కుతూనే దశాబ్దాలుగా పని చేస్తున్న ప్లానింగ్ కమిషన్‌ను రద్దు చేసి కేంద్రం చెప్పినదానికి అనుగుణంగా పత్రాలు రూపొందించే నీతి ఆయోగ్ అనే ఒక భజన బృందాన్ని ఏర్పాటు చేసింది. (పార్లమెంటు సాక్షిగా కేంద్రప్రభుత్వం అంగీకరించిన ఆంధ్రప్రదేశ్‌కు ప్రత్యేక హోదా ఇప్పుడివ్వడం కుదరదని ఆ సంస్థతోనే చెప్పించారు.) వెనుకబడిన రాష్ట్రాలు, ప్రాంతాలు, తరగతుల ప్రజల అభివృద్ధికి శాస్త్రీయ పరిష్కారాలను సూచించి, వాటి అమలుకు అవసరమైన భూమికను ఏర్పాటు చేసేందుకు ఆనాడు ప్లానింగ్ కమిషన్ స్థాపించారు. దాని పనితీరులో లోపాలను సరిదిద్ది మెరుగుపర్చడం కాకుండా ఏకంగా రద్దు చేయడం మోడీ సర్కారు కేంద్రీకృత భావనకు

సంకేతం. నీతి ఆయోగ్ వివక్షాపూరిత చర్యలకు పాల్పడుతోంది. యాస్పిరేషనల్ జిల్లాల పేరిట నేరుగా వాటిని పర్యవేక్షణ చేయడం జిల్లా కలెక్టర్లకు ఆదేశాలివ్వడం తీవ్రమైన విషయం.

జమిలి ఎన్నికలు ప్రజాస్వామ్యానికి చేటు

జమిలి ఎన్నికల పేరిట దేశంలో ఏక పార్టీ లేదా ఒకే వ్యక్తి (అధ్యక్ష తరహా) పాలన తీసుకురావాలన్న ప్రయత్నమూ జరుగుతోంది. అసెంబ్లీ ఎన్నికల్లో రాష్ట్ర సంబంధిత అంశాలు, పార్లమెంటు ఎన్నికల్లో జాతీయ విధానాలూ ప్రజలను ప్రధానంగా ప్రభావితం చేస్తాయి. రెండూ ఒకేసారి జరిగితే రాష్ట్ర అంశాలు వెనక్కుపోతుంటాయి. అంతకన్న ముఖ్యంగా ఏ కారణంతో అయినా ఒక రాష్ట్ర ప్రభుత్వం అసెంబ్లీ విశ్వాసం కోల్పోతే అప్పటి నుండి పార్లమెంటు ఎన్నికలు జరిగే వరకూ రాష్ట్రపతి పాలనలోనే మగ్గాలనడం రాజ్యాంగ ఉల్లంఘనే! ప్రజాస్వామ్యాన్ని అపహాస్యం చేయడమే. ఇప్పుడు ఎదో ఒక సమయంలో జమిలి ఎన్నికలు పెట్టాలంటే ఐదేళ్ల పదవీ కాలానికి ఆ రాష్ట్ర ప్రజలెన్నుకున్న అసెంబ్లీల్లో కొన్నిటిని ముందుగానే రద్దు చేయవలసి వుంటుంది. ఇది ప్రజా తీర్పును మంటగలపడమే కదా! పోనీ గడువు ముగిసిన అసెంబ్లీలకు పదవీ కాలం పొడిగించేద్దాం అని అంటే రాజ్యాంగం అలాంటి అధికారాన్ని ఎవరికీ దఖలు చెయ్యలేదు. జమిలి ఎన్నికలు పాలన కేంద్రీకరణకు, రాష్ట్రాల హక్కుల హరణకూ, ప్రజాస్వామ్య హననానికి బాట వేస్తాయి.

రాష్ట్రాలను, ఆయా ప్రభుత్వాలనూ దెబ్బ తీస్తున్నారు

బిజెపి-యేతర పార్టీల పాలనలోని ప్రభుత్వాలను కూల్చేయడానికి ఫిరాయింపులను ప్రోత్సహించడంతోపాటు గవర్నర్లను దుర్వినియోగపర్చడమూ మోడీ హయాంలో పెచ్చుమీరింది. కర్ణాటక, గోవా, ఉత్తరాఖండ్, మధ్యప్రదేశ్, మహారాష్ట్ర... ఇలా ఎన్నో ఉదంతాలున్నాయి. కేంద్రంలోని అధికారాన్ని వినియోగించి రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలను అస్థిరపర్చడం, తమకు అనుకూలమైన వారిని గద్దెనెక్కించడం నిరంకుశ చర్యల్లో భాగమే. ఒకే దేశం, ఒకే భాష అంటూ హిందీని రుద్ది ప్రాంతీయ భాషలను దెబ్బతీస్తున్నారు. దేశమంతటికీ ఒకే విధమైన పాఠ్య పుస్తకాలను కేంద్రమే రూపొందిస్తుందనడం, సంస్కృతానికి పెద్దపీట వేయడం వంటి నూతన విద్యా విధాన ప్రతిపాదనలు రాష్ట్రాలకు చేటు తెస్తాయి. ఒకే దేశం, ఒకే మతం అంటూ రెచ్చగొట్టడం ద్వారా ప్రజల మధ్య చీలికలు – ఘర్షణలకు దారి తీస్తుంది. శాంతి భద్రతలకు విఘాతం కలిగితే దాన్ని పరిరక్షించడం మళ్లీ రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు పెద్ద సమస్య అవుతుంది. మోడీ నాయకత్వంలోని బిజెపి ప్రభుత్వం వివిధ రూపాల్లో రాష్ట్రాలకు తీవ్ర హాని కలిగిస్తోంది.

ప్రాంతీయ పార్టీలు ఇప్పుడు కఠిన నిర్ణయాలు తీసుకోవాల్సి ఉంటుంది. భవిష్యత్తు ఈ నిర్ణయాలపై ఆధారపడి ఉంటుంది. ఆ పార్టీలు గనుక కేంద్ర నియంతృత్వ, కేంద్రీకృత విధానాలకు వ్యతిరేకంగా, హిందూత్వ సైద్ధాంతిక దాడికి వ్యతిరేకంగా గట్టిగా నిలబడితే, అవి నిజంగానే తమ ప్రజల సామాజిక, సాంస్కృతిక వారసత్వాలను కాపాడ్డానికి పూనుకుంటే అప్పుడు హిందూత్వ కేంద్రీకృత నియంతృత్వ రాజకీయాలకు వ్యతిరేకంగా జరుగుతున్న పోరాటం విజయం సాధిస్తుంది. ఈ విధమైన పోరాటం చేయడానికి నిరాకరించే ప్రాంతీయ పార్టీలు చరిత్ర చెత్తబుట్టలో కలిసిపోతాయి. ఈ ప్రాంతీయ పార్టీల్లో కొన్ని తమ స్వంత రాష్ట్రాల, వారి ప్రజల హక్కుల రక్షణ కోసం నిలబడతాయని వామపక్షాలు ఆశాభావంతో ఉన్నాయి. అదే రానున్న కాలంలో బిజెపి హిందూత్వ నియంతృత్వ విధానాలకు వ్యతిరేకంగా ప్రతిపక్షాల ఐక్యతకు ప్రాతిపదికగా ఉంటుంది.

– ప్రకాశ్ కరత్

సిపిఐ(ఎం) పొలిట్ బ్యూరో సభ్యులు

PSBH

ప్రజాశక్తి బుక్‌హౌస్